

ประวัติศาสตร์จีน

- บทที่ 1 ภูมิศาสตร์ : ความหลากหลาย
- บทที่ 2 จักรวรรดิจีน : หนึ่งในจักรวาล
- บทที่ 3 จีน : สู่อำนาจและความเสื่อมถอยอำนาจ
- บทที่ 4 สาธารณรัฐจีน ค.ศ. 1912-1949
- บทที่ 5 สาธารณรัฐประชาชนจีน

5

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

จีน : คู่อารยธรรมเอเชียตะวันออก

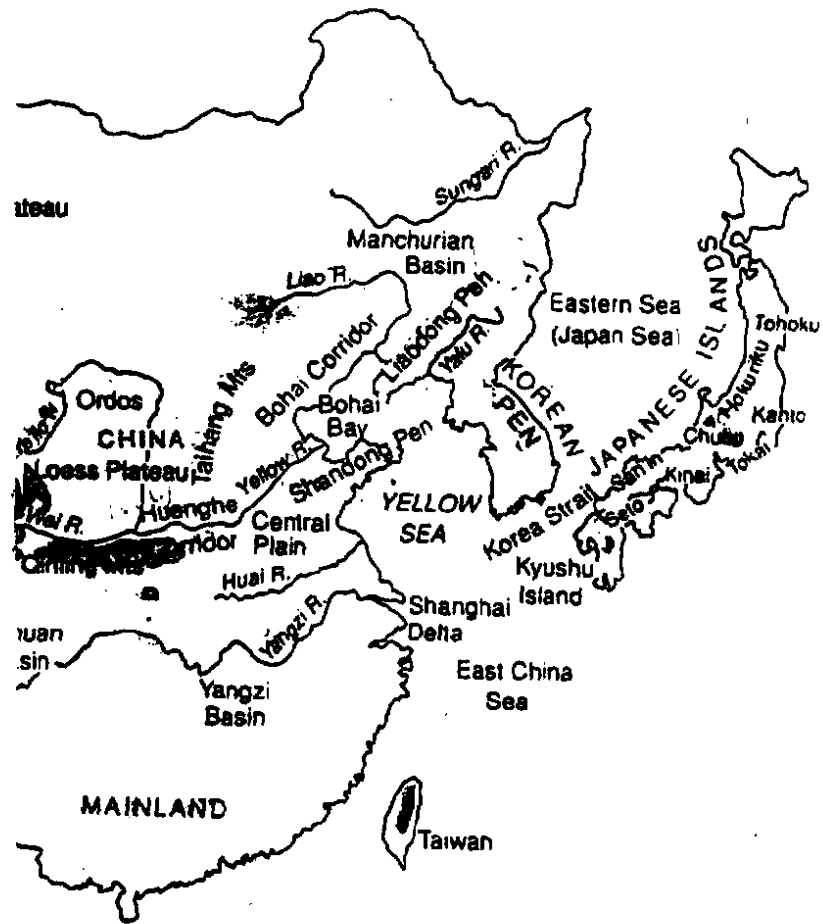

ภูมิภาคเอเชียตะวันออก

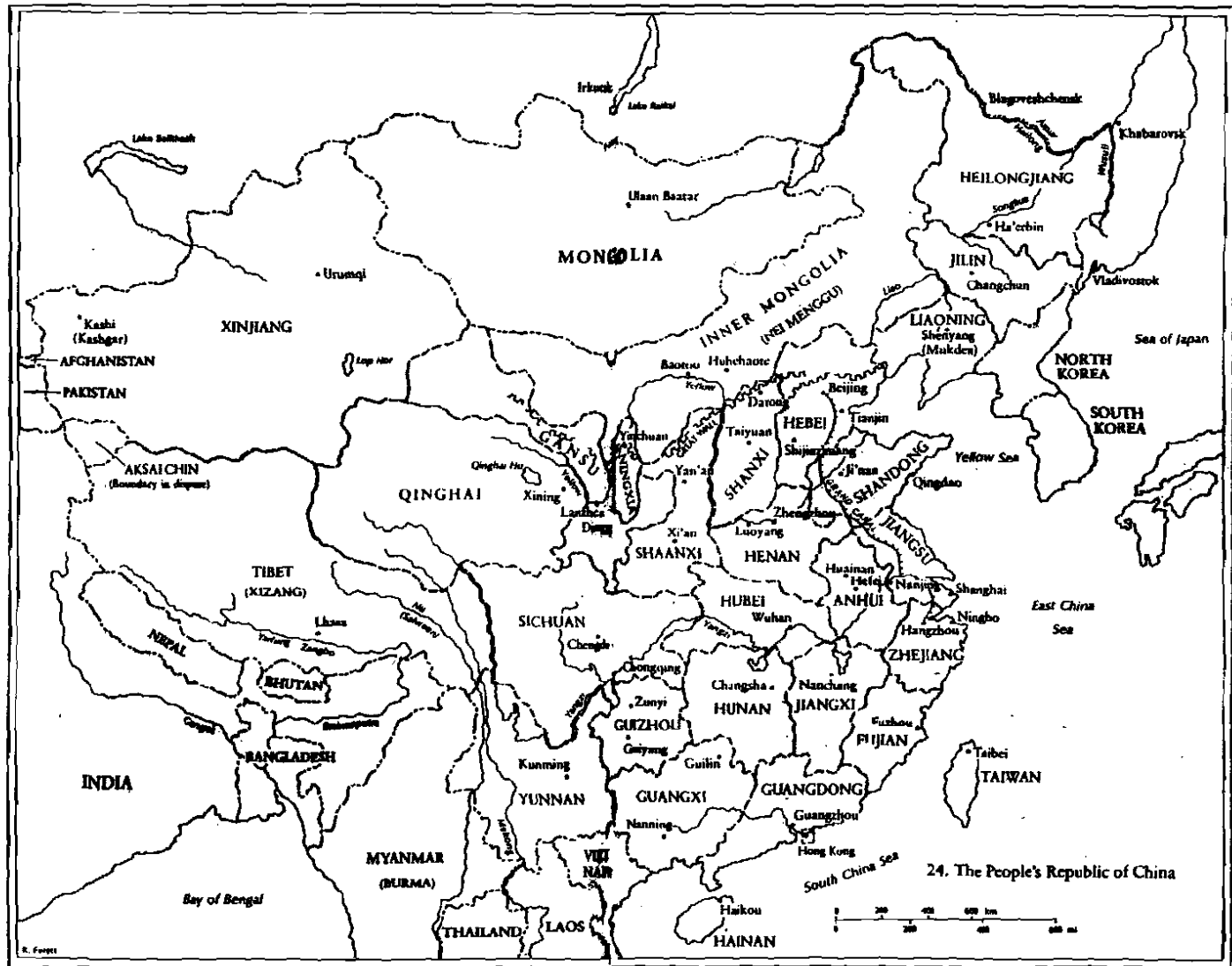
បទពន្ធដំណាចនាមហាសេនាបតី

ទទួលបាននូវការគោរពដោយសេចក្តីស្រឡាត់ស្រឡាយពីប្រជនប្រទេសនានា ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍
 មហាសេនាបតីទទួលបាននូវការគោរពដោយសេចក្តីស្រឡាត់ស្រឡាយពីប្រជនប្រទេសនានា ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍
 ទទួលបាននូវការគោរពដោយសេចក្តីស្រឡាត់ស្រឡាយពីប្រជនប្រទេសនានា ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍
 មកគ្រប់ទិសទី ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍
 បទពន្ធដំណាចនាមហាសេនាបតីទទួលបាននូវការគោរពដោយសេចក្តីស្រឡាត់ស្រឡាយពីប្រជនប្រទេសនានា ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍
 ដើម្បីរក ប្រយោជន៍សម្រាប់ប្រទេសខ្មែរក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍
 ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍
 អចិន្ត្រៃយ៍មហាសេនាបតី ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍

ศูนย์กลางแห่งภูมิภาค

เอเชียตะวันออกเป็นภูมิภาคตะวันออกของทวีปเอเชีย ชื่อภูมิภาคนั้นตั้งตามลักษณะที่ตั้ง ภูมิภาคมี 3 ประเทศคือ จีน ญี่ปุ่นและเกาหลี โดยภูมิภาคบนแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเกือบทั้งหมดเป็นที่ตั้งของประเทศจีน เกาหลีตั้งบนคาบสมุทร และญี่ปุ่นเป็นหมู่เกาะ ศูนย์กลางของภูมิภาคคือ ปริมาตรลวงกลมจากชายฝั่งทะเลของจีนที่ปากแม่น้ำแยงซี ขึ้นไปทางเหนือตามชายฝั่งทะเลสู่ปากแม่น้ำฮวงโห และปากแม่น้ำเหลียว (Liao) ของแมนจูเรีย (Manchuria) โค้งเป็นแนวสู่ชายฝั่งทะเลตะวันตกของเกาหลี และชายฝั่งตะวันตกของเกาะคีวชู (Kyūshū)

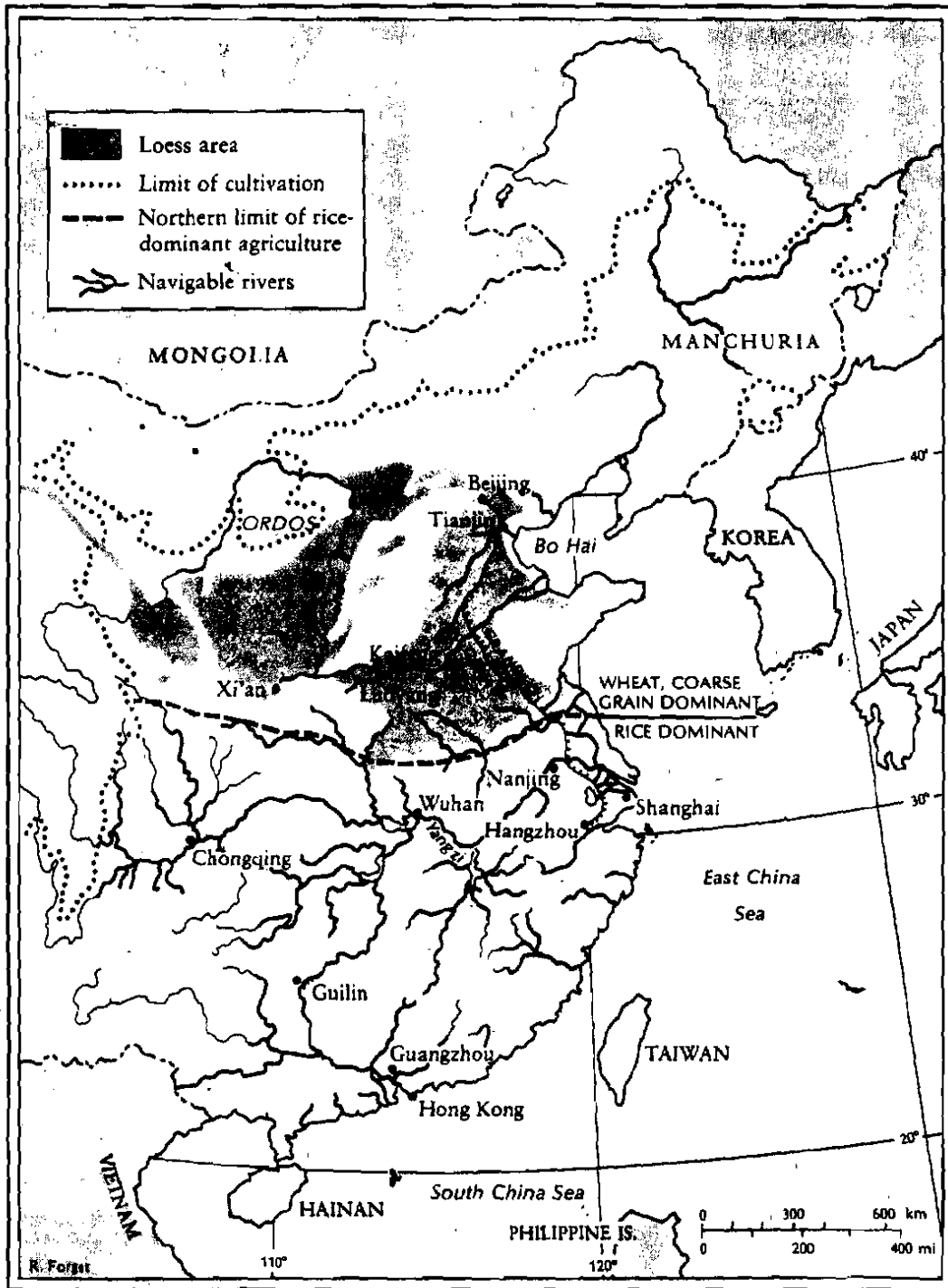
สาธารณรัฐประชาชนจีน

บทนำ

เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน ค.ศ. 1644 กองทัพแมนจูได้ยึดราชธานีปักกิ่ง จักรวรรดิจีนตกอยู่ในเงื้อมมือของราชวงศ์ใหม่ ซึ่งเป็นราชวงศ์ต่างดาว เรียกกันทั่วไปว่า ราชวงศ์แมนจู (Manchu Dynasty) มีชื่อเป็นทางการว่า ราชวงศ์ชิงหรือเซ็ง (Ch'ing Dynasty, ค.ศ. 1644-1912) ราชวงศ์ใหม่นี้เรืองอำนาจและมีความรุ่งโรจน์อยู่ได้เพียง 150 ปี (ระหว่าง ค.ศ. 1644-1800 โดยประมาณ) ก็ต้องเผชิญความตกต่ำเฉกเช่นราชวงศ์อื่นในอดีต นับตั้งแต่ ค.ศ. 1800 เป็นต้นมา แม้โดยผิวเผิน จักรวรรดิจีนมีความมั่นคง มั่งคั่งและสันติสุข แต่โดยเนื้อแท้แล้ว จักรวรรดิได้เผชิญทั้งกบฏภายในและภัยตะวันตกจากภายนอกคุกคาม เป็นลางหายนะและเป็นมหันตภัยสิ้นสะเทือนราชบัลลังก์ จักรวรรดิปราศจากความมั่นคงปลอดภัยแล้ว

วาระสุดท้ายของราชวงศ์ได้สืบคลานมาสู่ราชวงศ์ชิงอย่างหลีกเลี่ยงมิได้พร้อม ๆ กับความตกต่ำของจีน จักรวรรดิจีนค่อย ๆ แปรสภาพแห่งอำนาจของตนลงมาเป็นรัฐกึ่งอาณานิคมของบรรดาจักรวรรดินิยมตะวันตกและญี่ปุ่น ความไม่ยินยอมที่จะยอมรับสถานะดังกล่าว ผลักดันให้จีนขัดขืนดิ้นรนต่อสู้ที่จะฟื้นชะตาชีวิตเช่นนั้น การต่อสู้ทุกรูปแบบได้มีปรากฏอย่างสืบต่อเนื่องตามลำดับจนถึงปี ค.ศ. 1949 การศึกษาประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่จึงเป็นการศึกษาจีนตั้งแต่ ค.ศ. 1839 จนถึง ค.ศ. 1972 โดยแบ่งเป็น 3 สมัย ดังนี้

1. สมัยจักรวรรดิ ระหว่าง ค.ศ. 1839-1912
2. สมัยสาธารณรัฐ ระหว่าง ค.ศ. 1912-1949
3. สมัยสาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่าง ค.ศ. 1949-1972

ลักษณะภูมิศาสตร์จีน

บทที่ 1

ภูมิศาสตร์ : ความหลากหลาย

ในโลกนี้ ประเทศจีนเป็นประเทศหนึ่งใหม่แก่ประเทศที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นพิจารณาในด้านพื้นที่ประเทศ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติและประชากร

พื้นที่ประเทศ

จีนเป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่เทียบเท่ากับอนุทวีป (Subcontinent) ครอบคลุมพื้นที่เกือบจะทั้งหมดของภูมิภาคเอเชียตะวันออก โดยมีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สุดในโลกเป็นอันดับที่สามารถรองจากรุสเซียและแคนาดาและมีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นสองเท่าของทวีปยุโรป (ถ้าไม่นับรวมพื้นที่รัสเซียในทวีปยุโรปด้วย) แผ่นดินจีนแท้ (China Proper) ที่เป็นแผ่นดินจีนแท้ ๆ โดยเฉพาะนั้น ตั้งอยู่บนแผ่นดินขนาดใหญ่ภาคพื้นทวีปเอเชีย อารยธรรมจีนอันยิ่งใหญ่ได้ก่อเกิดขึ้นบนจีนแผ่นดินใหญ่ (Mainland China) นั้นตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์

จีนมีพรมแดนจดประเทศต่าง ๆ โดยรอบ 11 ประเทศ (ดูแผนที่ประกอบ) ทางทิศตะวันออกมีพรมแดนชายฝั่งทะเลเจดทะเลเหลือง (The Yellow Sea) ทะเลจีนตะวันออก (East China Sea) และทะเลจีนใต้ (South China Sea) ซึ่งล้วนเป็นทะเลในมหาสมุทรแปซิฟิก (Pacific)

ภูมิประเทศ

พื้นที่อันกว้างใหญ่ไพศาลมีภูมิประเทศที่มีระดับสูงต่ำ (Relief) แตกต่างกันเป็นสามระดับ โดยพื้นที่ทางทิศตะวันตกมีระดับสูงเทลาดไปสู่แผ่นดินทางทิศตะวันออก ทำให้ภูมิประเทศมีลักษณะเป็นเทือกเขา ภูเขา ที่ราบสูง ที่ราบ หุบเขา ทะเลสาบ ลุ่มแม่น้ำและทะเลทราย ทั้งแผ่นดินเต็มไปด้วยแม่น้ำใหญ่น้อยกว่า 50,000 สาย ทะเลสาบและคลองโดยเฉพาะคลองหลวง (The Grand Canal)

ภูมิอากาศ

เนื่องจากภูมิอากาศของแผ่นดินจีนมีความแตกต่างจากภูมิอากาศของน่านน้ำแปซิฟิกมากจนก่อให้เกิดลมมรสุม และจีนเองมีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาลแต่มีลักษณะสลับซับซ้อน จีนจึงมีภูมิอากาศและปริมาณฝนแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค โดยทั่วไปแล้ว แผ่นดินจีนภาคตะวันออกโดยเฉพาะชายฝั่งทะเลตั้งแต่เหนือจดใต้ได้รับอิทธิพลลมหนาวและลมมรสุม แผ่นดินภาคตะวันตกได้รับอิทธิพลลมหนาวมากกว่า และมีความร้อนจัดเพราะได้รับอิทธิพลลมมรสุมน้อยกว่าภาคตะวันออก

การแบ่งพื้นที่

การแบ่งแผ่นดินจีนแท้เป็นเขตหรือภูมิภาคมีหลายวิธีการ ในที่นี้ เพื่อความสะดวกและความเข้าใจง่ายขึ้น จะแบ่งดังนี้

1. ภาคเหนือ แผ่นดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ดินตะกอนสีเหลือง (Loess area) และแผ่นดินน้ำท่วมถึง ภาคเหนือมีภูมิอากาศแห้ง ฤดูหนาวมีความหนาวเย็นจัด ฤดูร้อนมีความร้อนจัด มีปริมาณฝนไม่แน่นอนประมาณปีละ 20-25 นิ้ว จึงเป็นปกติวิสัยที่ภาคเหนือต้องเผชิญภัยธรรมชาติร้ายแรง ที่สำคัญคือ อุทกภัยและพายุภัยภัย แม่น้ำสายสำคัญที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนคือแม่น้ำฮวงโห (Huang-Ho, the Yellow River) แม่น้ำเป่ย์โห (Pei-ho) และแม่น้ำหวาย (Huai) แม้จะมีแม่น้ำหลายสายแต่เป็นเส้นทางคมนาคมที่อันตรายมาก ต้องใช้เส้นทางบกเป็นสำคัญ ส่วนทางทะเลก็เต็มไปด้วยโจรสลัดและภัยธรรมชาติจนใช้เป็นเส้นทางติดต่อกับภาคใต้ได้ยากมาก ต้องขุดคลองหลวงเชื่อมปากแม่น้ำเป่ย์โหกับปากแม่น้ำแยงซี (Yangtze) เป็นเส้นทางหลัก

การเพาะปลูกในภาคเหนืออาศัยฝนมิได้ ต้องอาศัยระบบการชลประทานของแม่น้ำฮวงโห ซึ่งมักท่วมท้นล้นฝั่งจนก่อเกิดอุทกภัยเป็นประจำ และอาศัยดินเหลืองที่ร่วนละเอียดอุ้มน้ำดีมาก พืชผลหลักคือ ข้าวสาลี ข้าวมิลเลต (Millet) ถั่วลิสงและพืชตระกูลถั่ว ครอบครัวยุคก่อนมีพื้นที่เพาะปลูกเพียง 2-3 เอเคิล เท่านั้น แม้ภาคเหนือจะมีชายฝั่งทะเล แต่ไม่มีการค้าและการประมงเป็นอาชีพเสริมเท่าที่ควร เพราะไม่มีท่าเทียบเรือที่เหมาะสมและมีภัยธรรมชาติตามฤดูกาล

ภาคเหนือคืออู่อารยธรรมอันยิ่งใหญ่เก่าแก่และเป็นศูนย์กลางแห่งรัฐ เมืองหลวงของจักรวรรดิจีนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในภาคเหนือ ความเจริญ ความมั่งคั่ง และความทรงพลานุภาพ ตลอดจนการมีพรมแดนเปิดตลอดแนวรูปโค้ง ล้วนมุ่งใจให้ชนต่างชาติที่สำคัญคือ มองโกล (Mongol) ตุนกุต (Tungus) และชนชาวเตอร์ก (Turks) หลังไหลเข้าไปตั้งถิ่นฐานและในบางสมัยก็รุกรานแผ่นดินจีน ความไม่มั่นคงปลอดภัยล้วนมาจากแนวพรมแดนเปิดดังกล่าว ที่ยากแก่การระวังป้องกันจนถึงปัจจุบัน

2. ภาคใต้ ภูมิภาคนี้เริ่มต้นตั้งแต่ดินแดนใต้แนวเทือกเขาจิงหลิง (Tsingling) ลงมาในฤดูหนาว อากาศหนาวอบอุ่นและมีความชื้นสูง ดินแดนตอนใต้ของภาคใต้อยู่ในเขตกึ่งร้อนไม่หนาวมากนัก ในฤดูร้อน ได้รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ฝนตกชุก อากาศร้อนและมีความชื้นสูง แม่น้ำสำคัญได้แก่ แม่น้ำแยงซีและแม่น้ำซี (Hsi หรือ Si) แม่น้ำแยงซีเป็นแม่น้ำที่ยาวที่สุด ประมาณ 3,200 ไมล์ และใหญ่ที่สุดของจีน เป็นเส้นทางคมนาคมหลักติดต่อกับมณฑลต่าง ๆ ถึง 10 มณฑลจากทั้งหมด 18 มณฑลในปัจจุบัน วิถีชีวิตเศรษฐกิจของภาคใต้อยู่ที่แม่น้ำแยงซีไม่ว่าจะเป็น การเกษตรหรือการค้า ตามชายฝั่งแม่น้ำมีเมืองใหญ่สำคัญคือ นานกิง (Nanking) จุงกิง (Chungking) ฮั่นโซ่ว (Hankow) กิวเกียง (Kiukiang) อันกิง (Anking) และเซี่ยงไฮ้ (Shanghai) ที่ปากแม่น้ำ

ดินแดนที่อยู่ใต้แม่น้ำแยงซีมีแม่น้ำมากมายที่มีการควบคุมน้ำโดยระบบการชลประทาน และใช้เดินเรือได้ ตามชายฝั่งทะเลก็มีอ่าวเล็ก ๆ และท่าเรือธรรมชาติมากมาย ดินแดนใต้แม่น้ำแยงซีจึงมีอาชีพเสริมการเกษตรอีกคือ การค้า การประมงและการเดินเรือ

ภาคใต้เป็นเขตเกษตร มีการเพาะปลูกตลอดปีเต็มพื้นที่ทุกลักษณะภูมิประเทศ ธัญพืชหลักคือ ข้าว พืชเสริมคือ ชาและการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม แต่ละครอบครัวมีพื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่าในภาคเหนือ ภาคใต้มีประชากรหนาแน่นที่สุด พืชพันธุ์ธัญญาหารที่หล่อเลี้ยงประชากรทั้งประเทศมาจากภาคใต้ รายได้หลักของประเทศก็มาจากภาคใต้

ภาคใต้ตามประวัติศาสตร์เผชิญภัยคุกคามจากทางทะเลน้อยมาก ภูมิภาคนี้มีความมั่งคั่งด้วยการเกษตรและการค้า ความห่างไกลยากที่จะติดต่อกับเมืองหลวงยังเอื้ออำนาจให้ภาคใต้มีความเป็นอิสระและบางสมัยตั้งตนเป็นอิสระเมื่อศูนย์กลางอำนาจของรัฐเสื่อมถอยอำนาจ ตามประวัติศาสตร์อีกเช่นกันที่ภาคใต้เป็นดินแดนอันร่ำร้อน (Hotbed) ทางการเมือง ด้วยกบฏโจรผู้ร้าย ผู้ก่อการร้ายและนักการเมืองนักการทหารที่พ่ายแพ้การเมืองล้วนเลือกที่จะลี้ภัยมาตั้งถิ่นฐานในภาคใต้เพื่อต่อต้านอำนาจรัฐต่อไป

ทรัพยากรธรรมชาติ : ความมั่งคั่งในแผ่นดิน

ภูมิศาสตร์จีนที่มีลักษณะแตกต่างกันยังสร้างสภาพสิ่งแวดล้อมหลากหลาย ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตจิตใจของคน สรรพสัตว์ และพรรณพฤกษชาติ แผ่นดินจีนได้ชื่อว่าเป็นชุมทรัพย์อันยิ่งใหญ่ของโลกในด้านพืชพันธุ์นานาชนิดและสัตว์นานาพันธุ์ที่ล้วนแต่ในวันจะหายากแล้วในแห่งอื่นของโลก

โดยธรรมชาติแล้ว จีนมีปริมาณน้ำมหาศาลถึงขนาดเป็นปัญหาใหญ่คือ น้ำท่วมและอุทกภัย น้ำคือปัจจัยหลักของการเพาะปลูก ต้องมีการควบคุมน้ำด้วยระบบการชลประทาน น้ำยังเป็นพลังงานยิ่งใหญ่ก่อเกิดพลังไฟฟ้า (Hydro-electricity) เส้นทางน้ำก็เป็นเส้นทางขนส่งคมนาคมที่สำคัญ ทุกวันนี้ จีนยังไม่สามารถเอาชนะอุทกภัยได้ อย่างไรก็ตาม สายน้ำอันเขียวชอุ่มได้พัดพาดินตะกอนสีเหลืองมาทับถมแผ่นดินภาคเหนือหลายร้อยฟุตเป็นเวลาหลายพันปี เรียกว่าดินเหลือง (Loess) ซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูกมาก

แผ่นดินจีนอันกว้างใหญ่ไพศาลและมีลักษณะภูมิศาสตร์อันแตกต่างกันและสลับซับซ้อนย่อมมีป่าเขาลำเนาไพรและท้องทะเลมหาสมุทรเป็นแหล่งธรรมชาติ แหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งพันธุ์กรรมที่มีความหลากหลายของพันธุ์พืชเกือบ 3,000 ชนิดและสัตว์ที่หายากยิ่ง โดยเฉพาะนก ประมาณ 1,150 ชนิดและสัตว์ 409 ชนิด และเป็นแหล่งอาหารของคนจีนและสัตว์นานาพันธุ์ ระบบนิเวศรักษาความสมดุลของธรรมชาติให้มีฤดูกาลเป็นปกติ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอุดมยิ่งสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมคือ ถ่านหิน แร่ธาตุ เกลือ และน้ำมัน

ประชากร

เป็นที่เข้าใจกันทั่วไปว่า จีนเป็นประเทศหนึ่งที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในด้านเชื้อชาติ แต่โดยเนื้อแท้แล้ว จีนมีชนกลุ่มน้อยเป็นชนกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Groups) มากมายถึง 55 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีประชากรมากมายตั้งแต่สิบล้านจนถึงเกือบร้อยล้านคน ส่วนมีบทบาทในประวัติศาสตร์จีนหลายพันปีมาแล้วในฐานะที่เป็นชนพื้นเมืองเจ้าของแผ่นดินจีน มิได้ถือเป็นคนต่างดาวแต่อย่างใด แต่ถือเป็นชนกลุ่มน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับคนจีนในด้านปริมาณประชากร จีนจึงเป็นประเทศสหประชาชาติ (Multinational) ทั้งคนจีนและชนกลุ่มน้อยที่มีชาติพันธุ์และภาษาแตกต่างกันนั้น ล้วนเป็นมวลมนุษยชาติที่มีเผ่าพันธุ์จัดอยู่ในกลุ่มมองโกลอยด์ (Mongoloid Stock) ประชากรกว่ากึ่งหนึ่งเป็นประชากรจีน

ชนกลุ่มใหญ่ของจีนเรียกตนเองว่าเป็นชาวฮั่น (Han) มีเชื้อสายผสมผสานหลากหลาย ทั้งที่เป็นจีนฮั่นและชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์ (Ethnic mixture) เชื้อชาติและชาติพันธุ์ไม่สามารถใช้เป็นเครื่องกำหนดลักษณะของความเป็นจีนได้ ความเป็นจีนต้องใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนด

จีนฮั่นตั้งถิ่นฐานทั่วไปยกเว้นมณฑลซินเกียงปัจจุบันและทิเบตและได้สร้างความเจริญขึ้นในภาคเหนือก่อน คนจีนปัจจุบัน ภาษาและอารยธรรมล้วนสืบคุณลักษณะมาจากจีนฮั่นในภาคเหนือ ในอดีต ในภาคเหนือบริเวณที่เป็นเอเชียชั้นใน (Inner Asia) ชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นชนเร่ร่อนทำไร่เลื่อนลอยและเลี้ยงสัตว์ (Nomads) มีบทบาทสำคัญในการพลิกโฉมหน้าประวัติศาสตร์จีนไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มมองโกลหรือแมนจู (Manchu) ซึ่งเคยครอบครองจีนมาหลายร้อยปี ชนกลุ่มน้อยจีนเตอร์กิสต์ตั้งถิ่นฐานในชายแดนมองโกเลียใน (Inner Mongolia) มณฑลกานซู (Kansu) และซินเกียง (Sinkiang) ชนกลุ่มน้อยล้วนปกครองตนเองเป็นอิสระในประเทศจีนปัจจุบัน

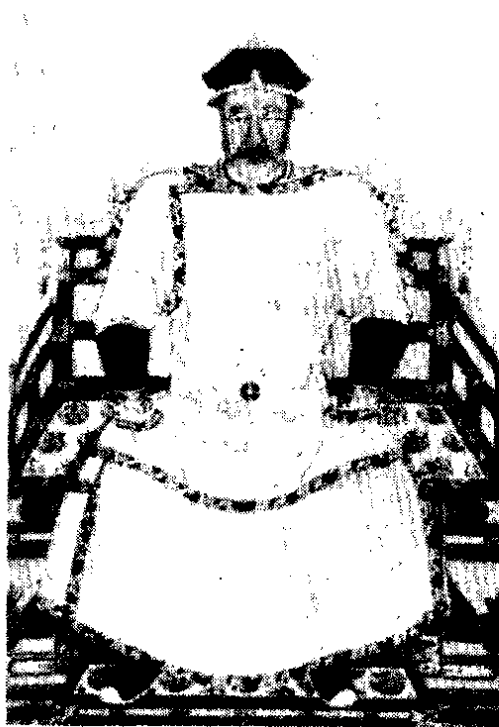
อัตราเฉลี่ยของประชากรในพื้นที่มีอิทธิพลอย่างแยบยลยิ่งต่อความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมของคนจีน ดังจะเห็นได้ว่า ลักษณะภูมิศาสตร์กำหนดให้ชาวนาจีนมีพื้นที่เพาะปลูกจำกัดมาก ต้องเพิ่มผลผลิตในที่นาอันน้อยนิดด้วยการทุ่มใช้แรงงานทั้งหมดในครอบครัว ปลูกพืชผลหลายชนิดและพยายามอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ การเพาะปลูกแบบนั้นที่มุ่งเพิ่มผลผลิตในพื้นที่จำกัด (Intensive agriculture) ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันในการสร้างสิ่งสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ถือเป็นความจำเป็นเพื่อการยังชีพและต้องอาศัยแรงงานมหาศาล ชาวนาจึงต้องอยู่รวมกันหนาแน่น จะอยู่ตามลำพังมิได้ แต่ประชากรจีนก็หนาแน่นเฉพาะในพื้นที่เพาะปลูกเท่านั้น แผ่นดินจีนอันกว้างใหญ่ไพศาลยังมีประชากรบางมาก การอพยพมักเกิดจากความจำเป็นด้วยเหตุภัยพิบัติจากสงคราม โรคระบาด ภัยธรรมชาติ หรือเหตุรัฐบังคับให้อพยพ การอพยพเป็นความปกติวิสัยตลอดมาในประวัติศาสตร์

ในสมัยจักรวรรดิ ไม่มีหลักฐานประวัติศาสตร์ที่จะแสดงข้อมูลแน่นอนจนถึงอัตราเติบโตใหญ่ของประชากร แม้จะมีเอกสารการสำรวจสำมะโนครัว เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือประชาชนเอง

อำพรางข้อมูลไว้เพื่อประโยชน์ในการหลีกเลี่ยงภาษีและการถูกเกณฑ์แรงงาน หลักฐานอัตราเฉลี่ยประชากรต่อพื้นที่มีปรากฏตั้งแต่สมัยสาธารณรัฐเป็นต้นมาเท่านั้น (ค.ศ. 1912-1949) เมื่อชาวแมนจูปกครองจีนใน ค.ศ. 1644 จีนมีประชากรประมาณ 120 ล้านคนและเพิ่มเป็น 400 ล้านคนเมื่อสิ้นศตวรรษที่ 19 ใน ค.ศ. 1912² ใน ค.ศ. 1994 จีนมีประชากร 1,200 ล้านคน โดยมีพื้นที่เพาะปลูกที่มีได้เพิ่มขึ้นคือ 450,000 ตารางไมล์ เป็นประมาณร้อยละ 7 ของพื้นที่เพาะปลูกของโลก เฉลี่ยพื้นที่ที่เพาะปลูกประมาณ 1/2 เอเคิลต่อ 1 คน ผลผลิตการเกษตรของคนจีนทั้งหมดเลี้ยงประชากรจีนซึ่งเป็นประชากรประมาณร้อยละ 23 ของประชากรโลก³ สถิติเหล่านี้ชี้ให้เห็นความเป็นจริงอันน่าสะพรึงกลัวสำหรับจีนคือ ปัญหาประชากรเติบโตใหญ่จนเกือบสุวิสัยที่จะควบคุมไว้ได้ด้วยกรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์การแพทย์

อาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า ภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะแตกต่างกันเด่นชัดจนสามารถแบ่งเป็นเขตหรือภูมิภาคย่อมมีคุณลักษณะเด่นชัดและมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเป็นแบบเฉพาะแตกต่างกัน ชาวจีนอันและชนกลุ่มน้อยเองมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมแตกต่างกัน จึงน่าจะมี ความแตกต่างมากกว่าจะมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่อารยธรรมอันยิ่งใหญ่เก่าแก่ได้เป็นเครื่องเชื่อมประสานร้อยรัดจิตใจผู้คนให้มีจิตสำนึกในความเป็นคนจีน ใช้ภาษาเดียวกันคือภาษาจีนอันซึ่งเป็นภาษาในตระกูลซีโน-ทิเบต (Sino-Tibetan family) แม้จะมีภาษาถิ่นของตนเอง มีระบอบการปกครองและโครงสร้างสังคมแบบเดียวกัน มีระบบความเชื่อถือและปรัชญาชีวิต ตลอดจนโลกทัศน์แบบเดียวกัน ความนิยมถิ่นเกิดและท้องถิ่นภูมิภาค (Regionalism) ไม่มีพลังแข็งแกร่งพอที่จะสล้างความรู้สึกของผู้คนที่ผูกพันต่อความเป็นจีนได้ คนจีนสามารถตระหนักได้ถึง ความแตกต่างระหว่างอารยธรรมจีนอันสูงส่งกับวัฒนธรรมอันต่ำหลังของประเทศอื่นโดยรอบ

ปัจจุบัน จีนมีข้อพิพาทด้วยเรื่องทรัพยากรธรรมชาติกับประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบที่มีพรมแดนไม่แน่นอน แม้แต่ดินดีก็มีปัญหา การเพาะปลูกที่ไม่ถูกกรรมวิธีสืบต่อเนื่องมาหลายพันปีได้ทำให้ดินเสื่อมลงประมาณร้อยละ 40 กระแสน้ำอันไหลเชี่ยวกรากและลมพายุรุนแรงตามฤดูกาลได้กัดเซาะหน้าดินให้พังทลายลง อีกทั้งการทำลายป่า ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในสมัยใหม่ก็ทำให้การกัดกร่อนรุนแรงยิ่งขึ้น พื้นที่เพาะปลูกลดน้อยลงกลายเป็นปัญหาใหญ่ในสมัยใหม่ พื้นที่ที่เคยอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งธรรมชาติมาก่อนในอดีตดังเช่นในภาคกลางและภาคตะวันตก กลายเป็นพื้นที่แห้งแล้งจัด เป็นต้น สภาพภูมิศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงและปัญหาประชากรล้นประเทศ ย่อมทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ยากแค้นสำคัญ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ชาวจีนยังคงต้องต่อสู้เผชิญกับภัยธรรมชาติใหญ่หลวงที่กระหน่ำซ้ำเติมมาแล้วหลายพันปีเหมือนเดิม จึงอาจจะกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตคนจีนตกอยู่ในเงื้อมมือของอำนาจอันลึกลับของธรรมชาติ แล้วแต่ฟ้าดินจะเมตตาให้เกิดสุขหรือทุกข์แก่คนจีน คนจีนไม่สามารถจะลิขิตชีวิตของตนได้อย่างแท้จริงแม้แต่ในยุคสมัยปัจจุบันที่เจริญทันสมัยด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1. Nurhaci (1559-1626),
founder of the Ch'ing dynasty.

2. Emperor K'ang-hsi (1662-1722).

สิ่งกรพระดิแห่งราชวงศ์ชิง

การสืบราชสันตติวงศ์ของราชวงศ์ชิง

Shi Zu / Shun Zhi (Shun-Chih)

ค.ศ. 1643-1661 (1644-1661)

|

Kang Xi / K'ang hsi หรือ Sheng Zu (K'ang-hsi)

ค.ศ. 1661-1722 (1662-1722)

|

Yong Zheng or Shi Zong (Yung-cheng)

ค.ศ. 1722-1735 (1723-1735)

|

Qian Long or Gao Zong (Ch'ien-lung)

ค.ศ. 1733-1796 (1736-1795)

|

Jia Qing or Ren Zong (Chia-ch'ing)

ค.ศ. 1796-1820 (1796-1820)

|

Dao Guang or Xuan Zong (Tao-kuang)

ค.ศ. 1820-1850 (1821-1850)

|

Xian Feng or Wen Zong (Hsien-feng)

ค.ศ. 1850-1861 (1851-1861)

|

Tong Zhi or Mu Zong (T'ung-chih)

ค.ศ. 1861-1875 (1862-1874)

|

Quan Xu or De Zong (Kuang-hsu)

ค.ศ. 1875-1908 (1875-1908)

|

Xuan Tong (Hsuan-t'ung)

ค.ศ. 1908-1912 (1909-1911)

หมายเหตุ

พระบรมนามาภิไธยที่ขีดเส้นใต้และระยะเวลาเสวยราชย์ กำหนดตามสากลนิยมปัจจุบัน ดู Bai Shouyi, *An Outline History of China*, p. 506.

ทั้งพระบรมนามาภิไธยและระยะเวลาเสวยราชย์ที่อยู่ในวงเล็บเป็นแบบเดิมที่ใช้กันทั่วไปจนเป็นที่รู้จักกันดี ดู Immanuel C.Y. Hsu, *The Rise of Modern China*, p. XXI.

แผ่นดินจีนแท้ต้นสมัยราชวงศ์ชิง